

UITHANGBORDEN TE GENT (Vervolg)

Dieren hebben onze vroegere middenstanders ook als uithangbordenthema aangesproken.

Van de grote verscheidenheid aan huis- en andere dieren die men vroeger op uithangborden afbeeldde, blijft niet veel meer over.

De Potter (47) beweert dat onze stad reeds in de 14de-15de eeuw een menagerie aan dieren uithangtekens rijk was en hij noemt o.m. : “Den cleenen Arent” in 1366 op de Hoogpoort, “Den ouden Wulf” in ’t zelfde jaar bij de Sint-Jacobskerk, “De bonte Hert” in 1398 op de Korenmarkt, “De Lupard” in 1400 op de Lange Munt, “’t Swijnkin” in 1402 bij ’t Belfort enz. Leeuw, wolf, vos, haan, beer, ontleend aan het Reinaertverhaal waren heel populair...

Tot in de 20e eeuw geliefd als uithangteken aan herbergen was en is de zwaan. Van Hageland (48) haalt volgende verklaring aan :

“De Swaen voert ieder kroeg,
so wel in dorp als stad,
omdat sij altijd graag
is met de bek in ’t nat.”

Daarenboven moeten er tot in ’t begin van deze eeuw te Gent nog bepaalde volkse benamingen bestaan hebben als “In de gepiekte Duive”, “In de Kattejonge”, “In den gespoorden haan, vrienden laat ons binnengaan!” (49) In verband met de planten als uithangteken wezen we reeds op de oude gewoonte van herbergiers en wijnverkopers de groene krans aan hun huis uit te hangen. Wij ontdekten enkel nog de roos als uithangbord. Die roos, symbool van de schoonheid, staat op een schildje in *Klein Turkije* afgebeeld.

Dieren kwamen blijkbaar langer voor bij uithangtekens. Hertekoppen of liggende herten met een groot gewei waren kenschetsend boven de deur van apothekerijen. Dergelijke voorbeelden waren nog voor enkele jaren te zien in de *Annonciadenstraat*, op de *Kortrijksesteenweg*, in de *Lange Violettenstraat*, op de *Tentoonstellingslaan*, in de *Veldstraat* en elders.

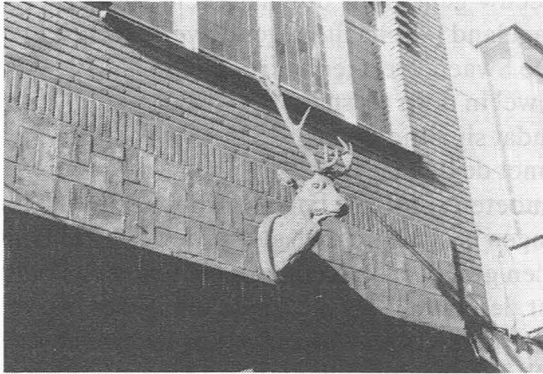
Tot in 1975 hing op de *Begijnhofdries* “De zwarte Kat” aan een bekende herberg (nu : Dienstcentrum Ten Hove) uit. Het was een plaatijzeren, beschilderd bord waarin een kat was uitgeknipt en waaronder een lantaren (vroeger verplicht aan herbergen) was vastgemaakt.

In de *Sint-Kathelijnestraat* staat het prachtig herenhuis “De Pelikaan”, gebouwd in 1701. Vóór de herstellingen in 1936 hing boven de deur een stenen pelikaan, symbool der ouderliefde.

Aan de gevel van het restaurant op de hoek van de *Kortrijksesteenweg* en de *IJzerlaan* hangt een in metaal uitgesneden, beschilderd uithangbord “In de Karper”.

Hertekop (Apotheek). Kortrijksesteenweg.

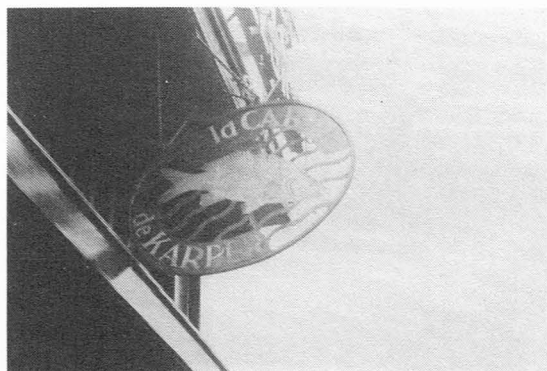
Hertekop (Apotheek). Lange Violettenstraat.

Hertekop (Apotheek). Veldstraat.

De zwarte Kat. Begijnhofdries.

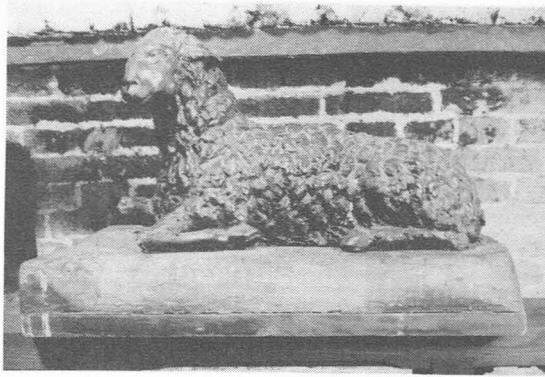
De Karper. Kortrijksesteenweg.

De groene Kikker. Gebroeders Vandeveldestraat.

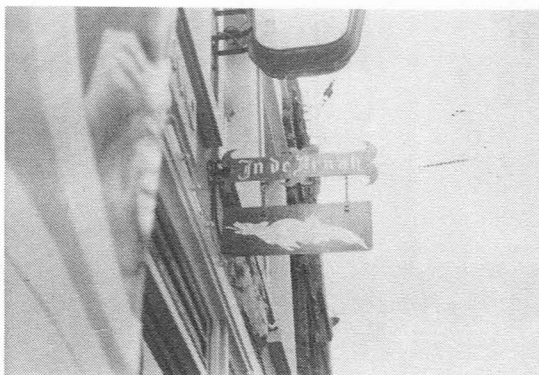
Paardekoppen. Rooigemlaan.

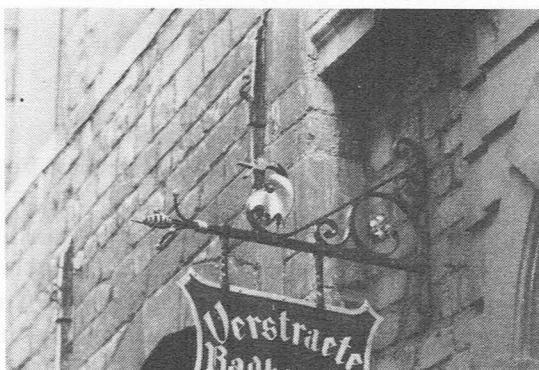
De zwarte Ram. Mus. v. Volkskunde.
(Copyright A.C.L. - Brussel).

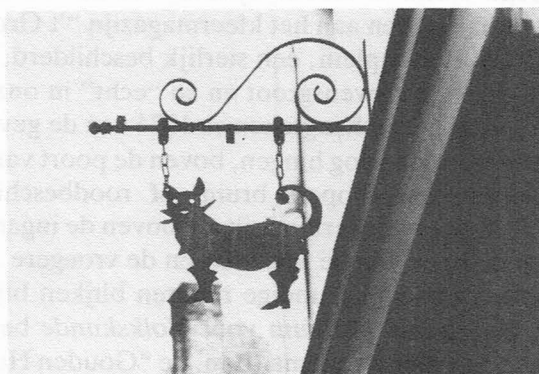
In de kwae Overeenkomste. Mus. v. Volkskunde,
Gent.

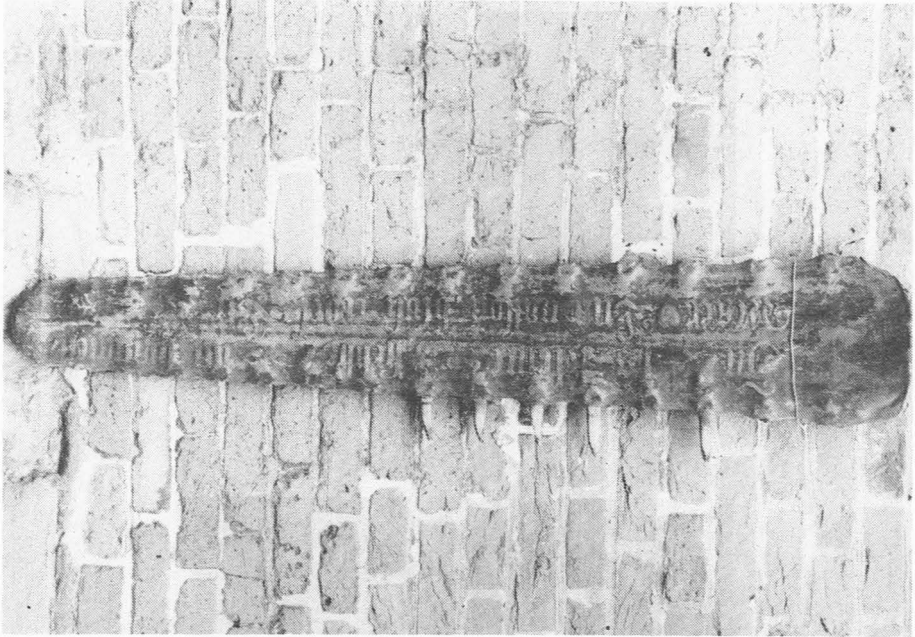
In de Draak. Cataloniëstraat.

Draak in smeedijzer. Gewad.

De gelaarsde Kat. Jan Breydelstraat.

Zaagvistand met rebus. (Copyright A.C.L. Brussel). Museum v. Volkskunde, Gent.

Maar er zijn nog andere specimina aan te halen.

Een schildvormig, plaatijzeren bordje waarop “In ’t Engels Peerd” in vergulde letters stond geschreven, hing aan een der herbergen in de Spijker op de *Pensmarkt*. Tapperijen met dezelfde naam waren reeds in de 17de eeuw aldaar bekend. (50)

In de Gebroeders Vandeveldestraat bevindt zich de koffie- en theeschenkerij “De groene Kikker”.

Tijdens mijn jeugd stond ik steeds opnieuw in bewondering voor het indrukwekkend uithangteken aan het kleermagazijn “’t Groot Paard” van Desneux op ’t Groot Kanonplein, een sierlijk beschilderd, houten beeld, een jockey te paard, bijna levensgroot en zo “echt” in onze kinderoogen. Stukgeregend (?) werd het uithangteken ca 1974 van de gevel verwijderd. Tot voor de laatste wereldoorlog hingen, boven de poort van huurkoetsen-uitbaters en paardeveesverkopers bruin- of roodbeschilderde stenen paardekoppen uit. Eén ervan herinner ik me boven de ingang van de paardeveeshandel op de hoek van de *Phoenix*- en de vroegere *Rooigemstraat* (nu Kettingstraat). Deze volkskundige relikten blijken bijna overal verdwenen te zijn. Het *Gents Museum voor Volkskunde* bezit ook enkele uithangborden met het dier als thema (o.m. de “Gouden Hond”, reeds besproken).

Vooreerst is er de zaagvistand waarop een gedeeltelijk leesbare rebus in gotische letters staat geschreven, blijkbaar een apothekersuithangteken.

"In den zwarten ram" is de afbeelding van een zwartgeverfd, houten, liggend schaap. Dit voorwerp was oorspronkelijk vastgehecht aan de gevel van een kruidenierderij in de Lange Violettenstraat. (51)

Een ander uithangteken waarop het dier als thema werd toegepast, is nog een der borden in 1913 door René de Cramer voor Oud-Vlaanderen vervaardigd. Het kreeg de benaming "In de kwae Overeenkomste" mee en beeldt een kat uit die aan weerszijden een vechtende haan met de voorpoten vastklemt. De benaming staat in de omlijsting geschilderd.

Lode HOSTE
(*t vervolgt)

NOTEN

(47) De Potter, F., Het boek der vermaarde uithangborden, Gent, 1861, p. 18-19.

(48) Van Hageland, A., Poëzie en Humor op onze Uithangborden, Brabant, 1960, nr. 2, p. 4.

(49) Destanberg, D., De Gentsche herbergen en hunne uithangborden, Gent, z.d. (1905 ?), p. 11.

(50) Destanberg, D., op.cit., p. 11.

(51) Deze kruidenierszaak komt trouwens voor in de "Wegwijzer van Gent 1870" onder de naam "In den Zwarten Ram", Lange Violettenstraat.

VAN ALLE MARKTEN THUIS

Onderstaand artikel is het eerste in een serie over de Gentse markten.

1. DE KOUTER

In ieder dorp in Vlaanderen bestaat er wel ergens een Kouter. Dit is dan een akkerland dat gewoonlijk hoog ligt, vruchtbaar en gemakkelijk te bewerken is. Hier in Gent ligt de Kouter ook merkkelijk hoger dan het Koophandelsplein.

Het woord Kouter is afkomstig van het Latijn "cultura" dat later evolueerde via Coultre en Couter naar Kouter. Vroeger was dit gewoon een uitgestrekt veld. Ook nog de naburige Nederkouter, Koutersteeg en Veldstraat herinneren ons daaraan. De Kouter werd pas in de 13e eeuw bebouwd. In 1548 had de hoofdgilde der boogschutters van St.-Sebastiaan er zich gevestigd. "Midden op het plein richtten zy hunne gaeipers op en